

ต่อจากฉบับที่แล้ว

6. ปัญหาการตลาด

ปัญหาการตลาดนับว่าเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความเดือดร้อนของเกษตรกรมากที่สุด ทั้งนี้เพราะเกษตรกรต้องประสบปัญหาอื่นๆ มากมายทั้งปัญหาที่ดินทำกิน ปัญหาแหล่งน้ำ ปัญหาสินเชื่อและปัญหาเทคโนโลยีในการผลิตทำให้ต้นทุนการผลิตสูงและผลผลิตต่ำ แต่เมื่อได้ผลผลิตแล้วนำไปขายก็มักต้องประสบปัญหาขายแพงขึ้น เพราะราคาและลักษณะการเกษตรมักจะถูกกดต่ำเสมอ เมื่อเทียบกับค่าครองชีพหรือผลผลิตที่เพิ่มขึ้นทุกวันบางครัวเรือนนอกจากราคาต่ำแล้วยังไม่มีผู้รับซื้ออีกด้วย จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้เกษตรกรต้องขายของและมีชีวิตเพื่อการดำรงชีพที่มีผลกระทบที่ค่อนข้างเนื่องคือ ความปลอดภัยขาดแคลน การอพยพแรงงานเข้าสู่ตัวเมือง การขายตัวของสมาชิก การขายลูกสาว และปัญหาอาชญากรรมที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ข้อมูลต่อไปนี้ก็จะชี้ให้เห็นถึงระดับความรุนแรงของปัญหาการตลาดได้อย่างชัดเจน

ตารางเปรียบเทียบราคาสินค้าเกษตร
ระหว่างปี พ.ศ. 2524 และ 2534

พืชเศรษฐกิจ	ราคาเฉลี่ย (ปี 2524)	ราคาเฉลี่ย (ปี 2534)	ผลต่าง
1. ข้าวเปลือกเจ้าชั้น 1	3,745	4,000	255
2. ยางแผ่นรมควันชั้น 3	14,875	17,550	2,675
3. ข้าวโพด	2,916	3,034	118
4. มันสำปะหลัง	1,776	2,410	634
5. อ้อยแห้งชนิดรอง	7,117	8,289	1,172

ที่มา : รายงานเศรษฐกิจภาคเคียน (เฉลี่ย) ธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2524
- รายงานเศรษฐกิจภาคเคียน (เฉลี่ย) ธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2534

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าในช่วงระยะเวลาดังกล่าว 10 ปี ราคาข้าวเปลือกเจ้าชั้น 1 เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 6.8 หรือปีละ 0.68% ราคายางแผ่นรมควันชั้น 3 เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 17.9 หรือปีละ 1.79% ราคาข้าวโพดเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.7 หรือปีละ 0.47% ราคา มันสำปะหลังเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 35.9 หรือปีละ 3.59% และราคาอ้อยแห้งชนิดรองเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 16.4 หรือปีละ 1.64%

อัตราการเปลี่ยนแปลงราคาพืชเศรษฐกิจของไทยในรอบ 10 ปีโดยเฉลี่ยอย่างอ้อยข้าวเปลือกเจ้าและข้าวโพดต่ำมากจนแทบไม่มีความแตกต่างเลย และเมื่อเทียบกับอัตราเงินเฟ้อในแต่ละปี ก็จะไม่เห็นได้ว่าราคาข้าวเปลือกเจ้าและข้าวโพดในปี 2534 มีมูลค่าของเงินต่ำกว่าในปี 2524 ส่วนราคายางแผ่นรมควันชั้น 3 ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของภาคใต้ แม้จะมีอัตราการเปลี่ยนแปลงสูงกว่าข้าวเปลือกเจ้าและข้าวโพดแต่ก็เพียงปีละ 1.79% เท่านั้น ในขณะที่ราคาอ้อยแห้งชนิดรอง ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของภาคเหนือราคาเปลี่ยนแปลงเพียงปีละ 1.64% ส่วนราคามันสำปะหลัง มีอัตราการเปลี่ยนแปลงสูงสุดคือ ปีละ 3.59% แห้ต่ำกว่าอัตราเงินเฟ้อในแต่ละปีเช่นกัน

ที่ผ่านมา (2524-2534) เปลี่ยนแปลงในอัตราที่ต่ำมากและต่ำกว่าอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยของประเทศทุกปี ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจแต่อย่างใดว่าทำไมเกษตรกรจึงยากจนลงดังรายงานสรุปของคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2534

ข้อมูลนี้รัฐบาลควรให้ความสนใจอย่างจริงจัง เพราะเป้าหมายการพัฒนาประเทศที่มุ่งจะยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้นนั้น จะไม่มีโอกาสเป็นไปได้เลย ถ้าหากต้นทุนการผลิตของเกษตรกรเพิ่มขึ้นทุกปี แล้วราคาผลผลิตแทบจะไม่เปลี่ยนแปลงเลย นอกจากนั้นยังแสดงให้เห็นอีกว่าภายใต้สภาพการณ์ปัจจุบันการประกอบอาชีพเกษตรกรจะผลิตสินค้าให้เกษตรกรต้องตกอยู่ในภาวะหนี้สินหนักยิ่งขึ้น จนไม่มีโอกาสจะเป็นไทแก่ตนเองเลย

การที่ราคาผลผลิตของเกษตรกรต่ำในขณะที่ต้นทุนสูงขึ้น โดยตลอดตามอัตราภาวะเงินเฟ้อของประเทศ ก็จะต้องส่งผลให้เกิดความแตกต่างระหว่างคนเมืองกับชนบทมากขึ้นจากการศึกษาของสก็อต ลอฟเฟิน และคณะพบว่าในระหว่างปี 2522-28 รายได้ต่อคนนอกสาขาเกษตรสูงกว่าสาขาเกษตรประมาณ 8 เท่า และความแตกต่าง

จึงสรุปได้ว่าราคาพืชเศรษฐกิจในช่วง 10 ปี

ปัญหาฐานของชนบท

ต่างของรายได้ต่อคนในสองสาขาดังกล่าวมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้น

แม้เกษตรกรจะประสบกับปัญหาการตลาดมาโดยตลอด ดังข้อมูลที่ได้นำเสนอมาแล้ว แต่มาตรการต่างๆ ของรัฐบาลในอดีตจนถึงปัจจุบันที่นำมาใช้ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ให้กับเกษตรกรได้ เพราะรัฐบาลมักอ้างเสมอว่า การที่ราคาผลผลิตทางการเกษตรต่ำเป็นเพราะเงื่อนไขของภาวะตลาดโลก กล่าวคือภาวะราคาผลผลิตทางการเกษตรในตลาดโลกต่ำ รัฐบาลจึงไม่สามารถจะช่วยเหลืออะไรอย่างจริงจังได้ เท่าที่ทำได้ก็เป็นเพียงการบรรเทาเป็นการแก้ไขปัญหาด้านการเมืองมากกว่า ไม่ว่าจะเป็นการแทรกแซงราคาหรือการชะลอการส่งออกของผู้ส่งออกก็ตาม

ข้อสังเกตในประเด็นนี้ก็คือ ทำไมประเทศที่พัฒนาแล้วจึงสามารถขายผลผลิตทางการเกษตรในราคาต่ำได้ ทั้งๆ ที่ระดับการครองชีพของเขาสูงกว่าของเรามาก กว่าคอบก็คือการผลิตของประเทศที่พัฒนาแล้วนอกจากจะได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาลในรูปแบบต่างๆ แล้ว การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิตทำให้สามารถต้นทุนการผลิตได้มาก ดังนั้นแม้เขาจะขายในตลาดโลกในราคาที่ต่ำดังที่เป็นอยู่ แต่เขาก็ยังได้กำไร ดังนั้นปัญหาการตลาดของไทยเราจึงอยู่ที่ท่าอย่างไรจะลดต้นทุนการผลิตเพื่อให้อยู่ในระดับที่แข่งขันกับตลาดโลกได้ ครบโดยที่เราจะต้องพึ่งตลาดโลก ถ้าเราไม่สามารถลดต้นทุนการผลิตให้สู้กับเขาได้ เกษตรกรของไทยเราก็จะประสบกับปัญหาการตลาดตลอดไป ปัญหาการตลาดของผลผลิตเกษตรกรรมนั้นนอกจากปัญหาด้านต้นทุนแล้ว ก็เกี่ยวข้องกับปัญหาคุณภาพผลผลิตอีกด้วย การผลิตของไทยเราส่วนใหญ่มีต้นทุนสูงแต่คุณภาพต่ำ เพราะกระบวนการผลิตไม่ได้มาตรฐาน

7. ปัญหาการว่างงาน

จากค่าสำรวจภาวะจ้างงานที่อยู่ในวัยทำงานของประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ.2533 ปรากฏว่ามีผู้ที่อยู่ในวัยทำงานถึง 28.2 ล้านคน จากประชากรทั้งหมดประมาณ 55 ล้านคน ในจำนวนนี้ส่วนใหญ่จะอยู่ในชนบท แต่เนื่องจากลักษณะของงานเกษตรในชนบทขึ้นอยู่กับฤดูกาล จึงทำให้การจ้างงานไม่ต่อเนื่อง บางช่วงสูงบางช่วงต่ำกล่าวคือ ในช่วงต้นฤดู (กรกฎาคม-สิงหาคม) เกษตรกรจะมีงานทำสูงถึงร้อยละ 94 แต่ในช่วงเก็บเกี่ยว (ธันวาคม-กุมภาพันธ์) การมีงานทำจะลดลงเหลือร้อยละ 71 ส่วนในฤดูแล้งหลังการเก็บเกี่ยวแล้ว (กุมภาพันธ์-พฤษภาคม)

เกษตรกรก็ไม่สามารถจะทำการผลิตได้ทางออกของเกษตรกรก็คือ การอพยพโยกย้ายเข้าสู่เมืองใหญ่ในช่วงฤดูแล้ง เพื่อหางานเสริมรายได้ของตน ลักษณะดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปัญหากระทบตามมาอีกมากมาย ทั้งนี้เพราะแรงงานจากชนบทเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ขาดความรู้ขาดทักษะ มีแค่กำลังอย่างเดียว ทำให้ถูกกดขี่เอารัดเอาเปรียบเพราะไม่มีกำลังต่อรองและเป็นการทำงานระยะสั้นไม่ถาวร เมื่อแรงงานเหล่านี้อพยพเข้าสู่เมืองภายใต้สภาพแวดล้อมที่ต่างออกไป ทั้งแบบแผนการดำเนินชีวิตและค่าใช้จ่าย ทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนและก่อให้เกิดปัญหาสังคมคิดความอีกมากมาย ทั้งปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาการพนัน

ตลอดจนอาชญากรรมต่างๆ

ปัญหาเหล่านี้รัฐบาลพยายามจะแก้ไขโดยกำหนดโครงการสร้างงานในชนบท เพื่อสกัดกั้นไม่ให้แรงงานทะลักเข้าสู่เมืองในฤดูแล้ง แต่ก็ไม่เป็นผลมากนักเพราะโครงการต่างๆ มักสอดคล้องกับการใช้เครื่องจักรมากกว่าแรงงาน จึงทำให้ผู้รับเหมาได้ประโยชน์มากกว่า และการอพยพแรงงานเข้าสู่เมืองก็ยังดำเนินอยู่ต่อไปและมีแนวโน้มว่าจะมากขึ้นเรื่อยๆ

กล่าวโดยสรุป ปัญหาการฐานทั้ง 7 ประการดังกล่าวข้างต้นนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการพัฒนาชนบท ดังนั้นรัฐบาลที่มีความตั้งใจจริงในการพัฒนาชนบทให้ปรากฏเป็นจริงเพื่อให้ประชาชนในชนบทมีชีวิตที่มีคุณภาพอย่างเสมอภาคและมีสมรรถนะที่จะป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากการเอารัดเอาเปรียบของผู้อื่น

จะต้องเร่งรัดเพื่อขจัดปัญหาการฐานดังกล่าวโดยระดมสรรพกำลังที่มีอยู่ทั้งในด้านบุคลากรและงบประมาณเพื่อ "พัฒนาความคิดและคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาให้แก่ชาวชนบท" อย่างทั่วถึง ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development) เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์